

ปัญหา

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ปัญหาที่ไคร ปัญหาอะไร

โดย ศักดิ์สินธี แสงบุญ
สำนักภาษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¶ ทความพิเศษของ สมคีล ภานุวงศ์ เรื่อง การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ : จุดบอดในระบบการศึกษาไทย ตีพิมพ์ใน มติชน สุดสัปดาห์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 531 อาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 เสนอปัญหาเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ที่นำสู่ใจหมายประการ ประการหนึ่งที่ควรเป็นที่สนใจอย่างยิ่งสำหรับผู้อุปถัมภ์ในการ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ คือ “(การ) เร่งผลิตครุภาษาอังกฤษให้มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง...” (หน้า 23)

ปัญหาเรื่องคุณภาพของครุภาษาอังกฤษ และของนักเรียนนักศึกษาไทยนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ ส.ธรรมยศ (2509) และ ม.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2513) ได้กล่าวถึงปัญหานี้โดยมีสาระสำคัญว่า นักเรียนไทย ตลอดจนถึงประชากรไทยโดยทั่วไปมีความรู้ภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ กล่าวคือ

“ กระทรวงศึกษาธิการทำงานเกี่ยวกับภาษาอังกฤษได้ผลเสียมากกว่าผลดีแก่ไทยจึงถูกยกเป็นประชากรไทย มีความรู้ภาษาอังกฤษฯ ปลาฯ เกินทั่วประเทศ...ถ้าวันใดมีอำนาจบัญชางานก็เห็นจะต้องรุสต์ออก หรือเลහลัง ทำป้ายใหม่และบุดหลุมผังเสาใหม่กันทั้งหมด ”

ส.ธรรมยศ (2509 : 66)

“ เราทราบกันมานานแล้วว่าครูที่สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมทั่วประเทศรู้ภาษาอังกฤษไม่พอที่จะสอนให้ถูกต้อง...แต่เราถูกใจกันที่จะให้นักเรียนเรียนอย่างไม่ถูกต้อง เพราะเราคิดว่าในจำนวนหนึ่งแสนคนถ้ามีนักเรียนร้อยคนรู้ภาษาอังกฤษขึ้นมาได้อย่าง ญฯ ปลาฯ ก็จะดีกว่าไม่มีนักเรียนที่รู้ภาษาอังกฤษเลย เราไม่ปรัชญา ญฯ ปลาฯ เราเชื่อในเรื่องความรู้ ญฯ ปลาฯ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ควรกระทำการคือ พิจารณาว่าเราสอนภาษาอังกฤษ เพื่อประโยชน์อันใด...ถ้าเราคิดว่าการมีความรู้ ญฯ ปลาฯ เป็นของดี เราถึงไม่จำเป็นต้องเดือดร้อนในเรื่องใดทั้งสิ้น เพราะเราสร้างความจริง เช่นนี้มานานแล้ว ”

ม.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2513 : 19 - 20)

อย่างไรก็ตาม การมีความรู้น้อยนี้ ดูเหมือนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นไม่แต่เฉพาะวิชาภาษาอังกฤษเท่านั้น วิชาทางด้านมนุษยศาสตร์อื่นๆ ก็ประสบปัญหาด้านคุณภาพที่ลดลง เช่นกัน บริขา ข้าวห้วยยืน (2529) กล่าวไว้ในบทความเชื่อ “มนุษยศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ” มีความตอนหนึ่งว่า “...แต่นับวันการเรียนการสอนวิชามนุษยศาสตร์ของเราจะอ่อนลงทุกที วิธีพัฒนาปกติทำกันแต่โดยการซอยวิชาลงจนเป็นร้อยๆ วิชา แต่ว่าหากได้รู้อะไรมากขึ้นไม่สนใจศึกษาเกินจะไม่ต้องอ่านหนังสือก็สอนได้เกรดเอกันเป็น夸ๆ ...” (หน้า 154)

เมื่อกลับไปพิจารณาดีงประเต็นปัญหาที่ว่า คุณภาพของครุภาษาอังกฤษส่วนนี้จะไม่มีมาตรฐานอย่างแท้จริงนั้น พิจารณาใต้ว่าความมีสาระเหตุดังนี้

1. ปัญหาตัวบุคคล

ผู้เขียนเข้าใจว่าในสิต หรือนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกอังกฤษ ในคณะกรรมการครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่คงมีได้มุ่งหวังว่าจะไปประกอบอาชีพเป็นครุภาษาอังกฤษในโรงเรียน แต่ที่เลือกเรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษก็ เพราะว่าเห็นว่าเป็นวิชาเอกที่จะเปิดโอกาสในการทำงานทำได้มากกว่าวิชาเอกอื่นๆ ซึ่งก็เป็นความจริงอยู่พอสมควร เมื่อโนนสิต หรือนักศึกษาส่วนใหญ่นี้ “...มองภาษาอังกฤษด้วยความ “ หลง ” อย่างได้หมายความได้ขอว่ามีค่ามา ประดับ... ” (กัญญา สินธุวนันท์ และคณะ. หน้า 97) แต่ไม่พร้อมที่จะลงทุนลงแรง การคาดหวังว่าจะให้บุคคลเหล่านี้มีความรู้ภาษาอังกฤษดีจริงๆ นั้น ก็คงเป็นเพียงความหวังที่เป็นดั้งความฝันที่ไม่อาจเป็นจริงได้ กล่าวได้ว่า ปัญหาตัวบุคคล ในส่วนของผู้เรียนนั้นคือ ไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะศึกษาภาษาอังกฤษให้ดีก็สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2. สรุปผลภาษาติดำรงหน้า

นอกจากนัยทางการขาดแคลนใจในระดับหนึ่งดังกล่าว สิ่งที่ทำให้ผู้ที่ศึกษาภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกส่วนหนึ่งไม่เก่งภาษามากพอนั้นเป็นเพราะ “First, it is always the case that some individuals are more successful than others in mastering the language, even though the language experience has in all cases ostensibly identical. Second, for a particular individual, some aspects of language learning are mastered more easily than others.” (Bialystok, 1978, p. 69) เมื่อเราทราบว่ามันเป็นธรรมชาติที่ไม่ใช่ทุกคนที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษจะเก่งภาษาได้ในระดับเท่า ๆ กัน ความจริงนี้ก็คงเป็นความจริงที่พบได้ในบรรดาภิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ทำ คนที่เรียนดูครู่เรียนจากครูคนเดียวกัน เวลาเดียวกัน ก็ไม่จำเป็นต้องเล่นดูหรือได้อ่านมีประสีกีฬาเพลินกันจนได้ คนเรียนภาษาอังกฤษจากครูคนเดียวกัน ในเวลาเดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ภาษาอังกฤษไม่เท่ากันฉันนั้น

3. วิธีการ

แม้ว่าทุกคนมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถที่จะเรียนภาษาอังกฤษเป็นธรรมชาติ ก็มิได้หมายความว่าเราไม่ต้องทำอะไรเลยเกี่ยวกับการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้การที่มีผู้รู้คิดค้นวิธีการสอนภาษาแบบต่าง ๆ นานาขึ้นมาบ้าง เป็นเพราะเรามีความจำเป็นที่ต้องสอนคนที่มีความแตกต่างกันในความสามารถซึ่งทำให้ผู้สอนต้องกำหนดขั้นตอนการสอน ว่าควรจะสอนเนื้อหาอะไรก่อนหลัง โดยคำนึงถึงระดับความรู้ของผู้เรียน วัย จุดประสงค์ของการเรียน เวลาของ การเรียนและสิ่งที่จะตัดสินว่าจะสอนเนื้อหาอะไรก่อนหลังนั้น ส่วนหนึ่งมาจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ เช่น ทฤษฎีว่าด้วยเรื่อง markedness

ทฤษฎี markedness หมายถึง ลักษณะทางภาษาของภาษาที่สองที่ผู้เรียนมองว่ามีความเป็น “...irregular, infrequent, and semantically opaque.” (McLanglin, 1988, p. 79) เช่นจากตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

1. Rebecca gave a book to him.
(Subject + give + direct object + to + indirect object)
2. Rebecca gave him a book.
(Subject + give + indirect object + direct object)

ประโยคที่ 1 มีความเป็น markedness น้อยกว่า ประโยคที่ 2 สำหรับนักเรียนไทย เพราะในภาษาไทยเราสามารถใช้ประโยคภาษาไทยที่มีโครงสร้างคำแห่งคำเหมือนประโยคที่ 1 ได้ แต่ไม่มีโครงสร้างภาษาไทยที่ถูกสำหรับประโยคที่ 2 หรือจากดัวอย่างต่อไปนี้

3. He kicked the ball.
4. He kicked the bucket.

ประโยคที่ 4 จะมีความเป็น markedness มากกว่า ประโยค 3 เพราะความหมายหนึ่งของประโยคที่ 4 คือ เข้า

ด้วยเหตุนี้ผู้รู้ทางการสอนภาษาอังกฤษจึงสนับสนุนให้มีการสอนคำศัพท์ หรือสำนวน โดยที่ศัพท์และสำนวนนั้นต้องอยู่ในปริบากใบบินทึ่งที่เหมาะสม

นอกเหนือจากอาศัยอุปภูมิภาษาศาสตร์บางส่วนเป็นตัวกำหนดว่าจะสอนอะไรก่อนหลัง และจะสอนอย่างไรแล้ว ทฤษฎีทางจิตวิทยา ทางการเรียนก็ได้รับนำมาใช้กันอยู่ตลอดมา

ในขณะที่มีทฤษฎีเกิดขึ้นมาหากกับวิธีการสอนแต่ละทฤษฎีที่ตั้งขึ้นมาผู้ตั้งทฤษฎีพยายามที่จะดึงทฤษฎีของตนให้ติง เพื่อให้แตกต่างกับทฤษฎีอื่น ๆ มีฉะนั้นทฤษฎีของตนอาจจะไม่โปรด วิธีการสอนที่เป็นผลตามมาจากการทฤษฎีที่ต่าง ๆ กันนั้นก็ย่อมหลากหลายไปด้วย ในขณะที่ผู้สอนมีประสบการณ์ยังไม่บุกค้นว่าวิธีการสอนแบบไหนดี ข้อสรุปที่ผู้เขียนสนับสนุนและยังถือตลอดมา ก็คือ ไม่มีวิธีการสอนแบบไหนดีที่สุด เพราะมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมากที่เป็นตัวกำหนด ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเรียนการสอนภาษา ดังที่ Spolsky (1988) กล่าวไว้ว่า “...any theory of second language learning that seems to lead to a single method is wrong. If one looks at the complexity of the circumstances under which second languages are learned, or fail to be learned, one immediately sees that a theory must not just be equally complex but must also be able to account for the successes and failures of the many different methods that have been and are used throughout the language teaching world.” (p. 378). และจากข้อความที่ว่า “Language learning results, ... , from the interaction and integration of a large number of factors and not from any single factor.” (p. 380).

จากข้อความดังกล่าวนี้ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ การสอนภาษา้นั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ มาก many อาทิ ผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร วัย ความสนใจ จุดมุ่งหมายของการเรียน ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่ยังไม่มีข้อสรุปที่บุติ อันจะนำไปสู่การคิดค้นวิธีการสอนที่มีข้อดีข้อเสียที่สุด

4. ปัญหาจากระบบ

ปัญหา 3 ประการที่กล่าวมาตอนต้นนั้นถึงแก้ได้หมดก็ไม่สามารถทำให้การพัฒนาคุณภาพของครุภำษฯ อังกฤษดีขึ้นมาได้ เพราะผู้ที่สอนเข้ามายังวิชาลัยส่วนใหญ่นิยมเลือกคณะทางการศึกษาเป็นอันดับท้าย ๆ หรือผู้ที่เลือกคณะทางการศึกษาเป็นอันดับต้น ๆ คemb;เพียงไม่เกิน 10% เท่านั้นที่เลือกเพาะกายเป็นครุจิวิชฯ จึงเกิดปรากฏการณ์นี้ว่า นักเรียนที่มีความสนใจทางภาษาทั้งมั่นคงจะไปเรียนทางสาขาวิชานุชยศาสตร์ หรือสาขาวิชาชีพที่ต้องอาศัยพื้นฐานทางภาษาดีพอสมควร เช่น นิเทศศาสตร์ สารสารศาสตร์ เป็นต้น

เมื่อมองปัญหานี้ดี ๆ จะเห็นว่าเป็นปัญหาที่โยงเข้ากับปัญหาการขาดแคลงจุใจของผู้เรียนได้ด้วยตี กล่าวคือ เมื่อไหหน ฯ กีสอบติดอันดับท้าย ๆ ที่เลือกวิชาแล้ว กีเลือกวิชาเอกภาษาอังกฤษ เพราะอย่างน้อยก็จะใช้เป็นเครื่องมือทำงานทำได้ สะดวกกว่าเรียนวิชาเอกอื่น ๆ แต่เมื่อเรียนเป็นวิชาเอกแล้วก็ไม่อายกที่จะทุ่มเทฝึกฝนทักษะภาษาให้ดีขึ้น ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้เขียนเชื่ออย่างยิ่งว่า ภายในเวลา 4 ปีนั้น คนฯ หนึ่งจะสามารถพัฒนาการใช้ภาษาของตนให้ดีขึ้นได้ ถ้าตั้งใจจริง

สรุป

เมื่อพิจารณาข้อเสนอของ สมศิล มหาวังค์ ที่ให้เร่งผลิตครุภาษาอังกฤษที่มีมาตรฐานอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์บางประการ เช่น

1. คณะกรรมการศึกษาศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ที่ผลิตครุภาษาอังกฤษ ต้องกำหนดให้ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษา เป็นบัณฑิตทางการสอนภาษาอังกฤษ สอนภาษาอังกฤษโดยใช้ข้อสอบที่วัดการใช้ภาษาอังกฤษทั่วไป อาทิเช่น TOEFL หรือข้อสอบอื่น ๆ ในลักษณะที่คล้าย ๆ กัน ซึ่งจะกำหนดว่าผู้สอบต้องได้คะแนนขั้นต่ำเท่าไหร่ถึงจะจบ เป็นบัณฑิตทางการสอนภาษาอังกฤษได้

2. เนื่องจากอัตราค่าตอบแทนของการเป็นครูที่ดันนั่นค่อนข้างต่ำ จนถึงกับมีผู้กล่าวว่าเดียวันมีคำกล่าว ทำงานอดดิตลดลงกันในหมู่สาว ๆ ต่างจังหวัดว่า “มีผัวเป็นครุขายหมูนั้นผู้ชายจะมีรายได้ ที่มากกว่าการเป็นครู” ดันนั่นคงต้องมีวิธีการที่จะดึงคนเก่ง ๆ ที่จะมาเป็นครู แล้วได้ผลตอบแทนในรูปเงินเดือน หรือสวัสดิการที่น่าจะเหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่นี้

3. หลักสูตรที่ใช้ผลิตครุภาษาอังกฤษนั้น ก็ควรที่จะเน้นเนื้อหาให้มากเท่า ๆ กับวิธีการสอน อันที่จริงนั้น วิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่เป็นที่นิยมกันอยู่นี้ ก็ให้ความสำคัญของไวยากรณ์ที่หมายถึง การรู้ภูมิประเทศ ค่า ศัพท์ การออกเสียง การสะกดตัว ของภาษาอังกฤษด้วยเช่นกัน ผู้เขียนมองว่า การมีความรู้ไวยากรณ์ของภาษา อังกฤษดันนั่น เปรียบเสมือนการมีโครงสร้างที่ดีที่จะเป็นพื้นฐานอันแข็งแรงที่จะใช้สำหรับต่อยอดของมิติอื่น ๆ ของ การใช้ภาษาอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของวิธีการสอนภาษาที่เน้นการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร ในประเด็นนี้ Wilga Rivers (1991) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ Well, in Canada, for example, many specialists have been saying that we don't need to teach grammar. But grammar is there. It is the framework within which the language is operating. It is like saying that you can have a chicken walking around without bones. When you say you don't teach grammar, you don't stand there and give didactic explanations of grammatical rules. But teaching grammar doesn't have to be like this.” (p. 3)

ในส่วนการเน้นวิธีการสอนนั้น ผู้เขียนเชื่อว่าไม่ว่าจะสอนภาษาด้วยวิธีไหน ห้าใจสำคัญของการสอน ด้วยวิธีการนั้น ๆ คือ การสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ว่าเข้าประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษได้ใน ระดับหนึ่ง เนื่องจากเราต้องสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน เพราะ “ในการเรียนภาษา มนุษย์จะมีสิ่งที่เรียกว่า “language ego ” ซึ่งหมายถึงธรรมชาติของการเรียนภาษาที่สองซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ผู้เรียนจะไม่สามารถสื่อสาร อย่างมีความหมายได้ถ้ามีกระมานักที่ระหว่างผู้เรียนและคนรอบ ๆ ข้าง...” (ดูภญ จลาลัย และคณะ, 2531, 22) ฉะนั้น วิธีการสอนที่เน้นการใช้สถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่ผู้เรียนจะมีส่วนทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน นั้น ถือว่าเป็นวิธีการสอนที่จะสามารถลดเกราะกำบังดังกล่าวของผู้เรียนได้

อย่างไรก็ตาม ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องตระหนักว่า ระดับของการประสบความสำเร็จนั้น ย่อมแตกต่างกัน สำหรับผู้เรียนแต่ละคน ในแง่นี้หลักสูตรการผลิตครุภำพอังคฤษควรจะมีความยืดหยุ่น ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่เรียน เก่งภาษามาก ๆ (ถ้ามี) ที่แม้จะมีอยู่น้อย ได้ไปใกล้ถึงที่สุด และในขณะเดียวกัน หลักสูตรฯ ก็ต้องมาพิจารณาดูว่า เนื้อหารายวิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาศาสตร์ การสอน วัฒนธรรม และวรรณคดีนั้น มีความจำเป็นเรื่องด่วนแค่ไหน รายวิชาที่อาจจะมีความจำเป็นเรื่องด่วนน้อย แต่ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ทางภาษาที่ดีจึงจะเรียนได้ผลดี ก็ไม่ควร กำหนดให้เป็นวิชาบังคับ แต่ให้เป็นวิชาเลือก เช่น รายวิชาวรรณคดี ซึ่งกัญจนา สินธนาวนท์และคณะ (2523) ให้แบ่งคิดที่นำเสนอไว้ว่า “ วรรณคดี ควรเปิดเป็นโปรแกรมให้เลือกในหลักสูตรปริญญาตรีภาษาอังกฤษ สำหรับผู้ที่ สนใจจะศึกษาด้านนี้ ไม่ควรเป็นสิ่งที่บังคับในหลักสูตรให้ทุกคนที่เรียนภาษาต้องเรียน ” (หน้า 200)

4. ประเด็นสุดท้ายที่จะกล่าวถึงนี้ เกี่ยวกับกับครุภำพอังกฤษหรือของผู้ที่จะไปเป็นครุภำพอังกฤษ ปัจจุบันนี้ครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีมากและดีน้อยลงมาตามลำดับ อันเป็นธรรมชาติของทุกวิชาชีพ ที่จะต้องมีคุณ ที่มีฝีมือระดับต่าง ๆ กัน แต่สิ่งหนึ่งที่น่าจะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ คือ ครุภัณฑ์มีความยืดมั่นในตอนแรกก็อาจจะจำเป็นต้องลด ความยืดมั่นเหลือมั่นในตอนเบื้องต้นในบางโอกาส เพื่อที่จะทำให้งานการสอนภาษาอังกฤษเจริญรุ่งเรือง ประสบผล สำเร็จสมดังความมุ่งหมายของครุภัณฑ์

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย จะเป็นจุดบอดหรือไม่เป็นจุดบอดนั้น ผู้เชี่ยวชาญตอบว่า มีทั้ง ส่วนที่เป็นจุดบอด และส่วนที่ไม่เป็นจุดบอด การคาดหวังว่าจะให้ทุกคนเก่งภาษาอังกฤษในระดับเท่า ๆ กันนั้น เป็นเพียงความจริงก็แต่เฉพาะในความผันเท่านั้น การไม่พยายามปรับปรุงงานการสอนภาษาอังกฤษให้ดีขึ้นนั้น จะเป็นความจริงที่แสนจะเข้มข้น เช่นกัน

ເອກສາຣອ້າງອີງ

ກໍ່ເງິນາ ສິນທານທີ, ແລະຄຕະ. 2623. ກາຊາຂ້ອງຖະຈະຕັບ
ມາວິທຍາລັຍກັບຄວາມຕ້ອງກາຮ່ອງລັ້ກມບັງຈຸນັນ.”

ດຸຈງີ່ ຈຸລາສ້ຍ, ແລະຄຕະ. 2531. “ໜັດຕອນກາງຈົດວິທຍາກາຮ່ອງເຮືອງກໍ່ກຳມົງການ
ອັນກຸຫະຂອງນິລິດຈຸ່ພາລັກຮັດມາວິທຍາລັຍ.”

ມ.ຄ.ບຸຄູແລ້ວ ເທັກສຸວະກິດ. 2613. “ຈະສອນກາຊາອັນກຸຫະຫຼັກໄທນ”.
ຮັບຮວມບໍ່ຄວາມເກີຍກັບກາຮ່ອງສອນກາຊາອັນກຸຫະ. 17 - 20

ປຣີຊາ ຂ້າງຂວ້າງຢືນ. 2529. “ມຸນຸຍຄາສົດຮັບກາຮ່ອງພັດນາປະເທດ”.
ວາරສາຣອ້າກະຮາສາສົດ. 18. 1.

ສ.ໂຮມມຍຄ. 2509. “ກາຮ່ອງສົດຮັບກາຮ່ອງນັກເຮືອງໄທ”. ຕຸແນທເງິນ
62 - 66.

ສມທຶນ ດາວວັງທະ. 2633. “ກາຮ່ອງສົດຮັບກາຮ່ອງກໍ່ກຳມົງການ
ຮະບນກາຮ່ອງສົດຮັບກາຮ່ອງໄທ”. ມິຕິຂົນສຸກສັປຕາຫົວ. 11, 531: 22 - 23.

Bialystok, Ellen. 1979. “A Theoretical Model of Second Language Learning.” *Language Learning*. 28 : 69 - 84.

McLaughlin, Berry. 1988. “Interlanguage Theory.” *Theories of Second Language Learning*. London : Edward Arnold.

Spolsky, Bernard. 1988. “Bridging the gap : A General Theory of
Second Language Learning.” *TESOL Quarterly*. 22, 3 : 378.

Wilga, Rivers. 1991. “Reflections on Language Learning and Teaching
: An Interview with Wilga Rivers.” *English Teaching Forum*.
2 - 5.